

Dr. Lluís Casassas i Simó, primer síndic de Greuges de la Universitat de Barcelona

Josep M. BRICALL i MASIP
Rector de la Universitat de Barcelona

Em pertoca referir-me al paper del professor Lluís Casassas com a Síndic de Greuges de la Universitat de Barcelona, tot i que es fa difícil deslligar aquest aspecte de tots els altres que han estat posats de relleu aquí, primordialment la tasca de geògraf al llarg d'una vida apassionada i difícil pels anys en què es va haver de desenrotllar.

La primera vegada que vaig parlar amb ell devia ser al començament dels anys 80. Durant la conversa va al·ludir a un aspecte concret de la Divisió Territorial de Catalunya del 1936, de la manera com s'havia aconseguit passar de les discussions inicials sobre les delimitacions comarcals a les definitives comarques administratives amb què es va dotar la Generalitat. Tinc molt present que el plantejament del professor Casassas era d'un gran realisme i per tant absolutament desmitificador. Però ell volia saber quina idea n'havia tret jo quan vaig estudiar aquell període. Vet aquí un primer element de la seva personalitat: era un home molt interessat pel seu país, però no un país precipitadament consolidat i encarcarat, sinó per un país en el què allò que encara havia de venir era més important que el passat.

La darrera vegada que el vaig veure va ser al despatx de la Universitat. Mostrava una indignació continguda i una certa estranyesa en dir-me, just a la porta a punt de marxar: «No sé què em passa, noi, però no m'acabo de trobar bé».

La nostra relació data, doncs, dels últims anys i va ser freqüent a partir del moment d'ocupar el càrrec de Síndic de Greuges de la Universitat de Barcelona, tot i que no tan freqüent com ell i jo hauríem desitjat. Les circumstàncies concretes en què ens movíem uns i altres no sempre facilitaven el temps necessari al conreu de l'amistat.

Acabo de referir-me a l'aspecte obert i poc sectari dels seus plantejaments. Aquesta característica té per a mi connotacions clares que deriven, per exemple en el camp polític, cap a una determinada manera de pensar. Un altre tret definitori en la vida de Casassas era la tenacitat, la continuïtat. La seva carrera de geògraf es va bastir lentament, amb totes les dificultats de la generació que va haver de viure la Guerra Civil en el moment d'arribar a la maduresa. Amb aquestes dificultats va estudiar Geografia i Història, després d'haver cursat Dret.

Tinc la impressió que la seva carrera universitària va concloure precisament dos anys abans de la jubilació. La tenacitat li impedia contemplar en cap cas la idea de desànim. I aquí s'inscriu segurament l'aspecte més dolorós del que van representar els anys de jubilació precipitada.

A partir d'aquell moment s'obria a Casassas una possibilitat que la Universitat havia d'utilitzar. Aquest és l'encert del Consell Social de la Universitat de Barcelona i del seu president, Josep Puig Salellas, que li va proposar d'assumir el càrrec de Síndic de Greuges. Seria el primer Síndic de la Universitat de Barcelona i de qualsevol universitat d'Espanya.

Es va trobar amb un càrrec que podia donar molt joc, però que també quedava sotmès a dificultats i limitacions. Quan es crea aquesta mena de càrrec, existeix el perill que no s'hi adrecin les peticions que han estat reiteradament refusades per altres institucions. Pot ser degut sens dubte a la injustícia, o bé a que les peticions siguin relativament pintoresques. La primera tasca de Casassas com a Síndic de Greuges va ser garbellar els problemes, les propostes que li arribaven. El temps va anar sedimentant la mena de propostes que per la seva naturalesa constituïen l'objecte de la seva funció, és a dir resoldre problemes d'injustícia, de manca d'equitat en el desplegament de la nostra societat i concretament de la Universitat de Barcelona. Era un període en què, arran del conjunt de canvis que s'havien introduït, segur que es van cometre injustícies o decisions que repugnaven la més profunda equitat. La primera feina de Casassas era separar del càrrec tot allò que li pogués donar un caràcter trivial o pintoresc.

La segona qüestió a la què em vull referir exigia un cert equilibri. N'havíem parlat. En una institució com la Universitat —els universitaris ho saben i els que no ho són s'ho imaginin— el sistema d'organització és ordinàriament policèntric i la possibilitat d'organització superior està basada en la coordinació, en el consens, en la voluntat de convèncer sobre les mesures a prendre. Les possibilitats que qualsevol organització d'aquesta mena creï anticossos és molt gran. Un element de l'equilibri que calia era que tant la Universitat com la Sindicatura de Greuges s'adonessin de la necessitat de preservar unes normes clares, precises i estables que vertebrassin l'organització de la Universitat, després d'haver recuperat la seva autonomia, tal vegada limitada, però en definitiva autonomia.

Arran d'això s'havien produït fets concrets que mereixen ser reconsiderats, que reclamen mesures que rectifiquin algunes de les línies empreses. Es tracta en suma de l'equilibri entre un cert ordre —un ordre democràtic— i una certa justícia i equitat. És a dir, que el conjunt de l'estructura d'organització social no posi mai en perill els drets inalienables d'una determinada persona. I això no únicament a través de procediments estrictament jurídics, que són lents, difícils i tot sovint estranys a la tradició universitària, sinó

del procediment habitual en aquesta tradició: parlar-ne, discutir, reflexionar. En definitiva, el diàleg.

Totes aquestes consideracions podrien semblar difícilment aplicables. Calia l'experiència i jo gosaria dir fins i tot el sofriment que va comportar la vida de Casassas, perquè a mesura que ens anem fent grans ens adonem que no s'assoleix la saviesa sense aquell sofriment, sense dificultats. Hi intervé alhora el factor decisiu de la il·lusió, de pensar que tanmateix es poden construir poc a poc societats més justes, més dignes de l'ésser humà. Per a ell, com a geògraf, aquesta no podia ser una realitat estàtica, quadriculada, consolidada. Havia de ser posada constantment en dubte, en funció del desplegament econòmic i social de la societat catalana. Des d'aquest punt de vista, les seves propostes eren molt importants i trencaven de vegades amb determinades tradicions, en la mesura que destacaven el fenomen produït a Catalunya a l'entorn de la ciutat de Barcelona, la metròpoli que s'havia creat, l'àrea que s'havia generat.

També en la vida universitària calia combinar aquests dos aspectes indefugibles al moment de projectar cap el futur. Qualsevol autonomia no és mai retornar al passat —als anys 30, per exemple en el cas de la nostra Universitat— sinó que és fonamentalment la necessitat de construir una Universitat més d'acord amb les exigències de la societat del present. Ara bé, no s'ha de fer mai en detriment de res ni de ningú. Aquest és el paper del Síndic de Greuges. Aquesta és la feina de la qual ell ens va il·lustrar regularment en el si del Consell Social, sobretot arran de cadascun dels seus informes anuals.

Va rebre una quantitat ingent de visites. Pel seu despatx passaven tots els drames inevitables de la vida universitària de professor o d'estudiant que en algun moment no han estat tractats correctament. De tot plegat ell no en va fer un reguitzell d'anècdotes, sinó un conjunt d'iniciatives que intentaven rectificar línies empreses.

El temps va ser curt. Estic convençut que el Consell Social hauria renovat el seu mandat de Síndic. Però també és cert tanmateix que el més difícil ja està fet. El solc de la Sindicatura de Greuges de la nostra Universitat, que ha quallat també en d'altres universitats i que ell va ajudar a conèixer als altres, l'ha traçat Lluís Casassas.